

P. SZ. SZMIRNOV

AZ SZKP — A SZOCIALIZMUS VÉDELMEK SZERVEZŐJE

60 év választja el az emberiséget az 1917. októberi napoktól, amikor Oroszország hős proletariátusa, a dolgozó parasztsággal szövetségben és a Lenin által alapított bolsevik párt vezetésével, rohamra indult a burzsoá-földesúri rendszer ellen és megdöntötte azt. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának megünneplésével kapcsolatban megjelent párthatározat leszögezi, hogy a történelemben első ízben végződött teljes győzelemmel a dolgozók harca a kizsákmányolók ellen.

A szocialista forradalom oroszországi győzelme új korszakot nyitott az emberiség történetében — az önmagát túlélő kapitalizmus megdöntésének és a kommunizmus építésének korszakát. Gyökeres fordulat következett be Oroszország népeinek sorsában, megalakult a világ első szocialista állama és kedvező feltételek alakultak ki a szocializmus és a kommunizmus felépítéséhez.

Az orosz proletariátus történelmi jelentőségű harcát a világ dolgozói mindvégig hatékonyan támogatták, a kivívott győzelem pedig ráébresztette az elnyomott, de szabaddá lenni óhajtó népeket arra, hogy küzdelmük immár nem kilátástalan.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatására a nemzetközi forradalmi munkásmozgalom új, magasabb szintre lépett. A világ minden országának proletariátusa emlékezik a magyar dolgozók hősies küzdelmére, akik — bár nem hosszú időre — de megteremtették a Tanácsköztársaságot. Ezáltal a proletariátus élcsapata által vezetett dolgozó tömegek felbecsülhetetlen értékű tapasztalatot szereztek a felszabadító küzdelemben.

Az elmúlt 60 év alatt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatására földünkön a társadalmi élet területén óriási változások mentek végbe. A Nagy Október hazájában fejlett szocialista társadalom épült fel. A szocializmus messze túllépte egy ország határait, kialakult a szocialista világrendszer. Egyre szélesebb méretekben bontakozik ki napjainkban a nemzetközi kommunista és a forradalmi munkásmozgalom. Az imperializmus gyarmati rendszere darabokra hullott.

A Nagy Októbert követő évtizedek eredményei az imperialista reakció támadásai elleni szívós és nehéz küzdelemben születtek. A szovjet nép forradalmi vívmányait az állig felfegyverzett ellenséggel vívott harcban védte meg. A külföldi katonai intervenció és a polgárháború időszakában ragyogó győzelmet aratott a külső és belső ellenforradalom felett. A Nagy Honvédő Háború éveiben a szovjet nép és dicső fegyveres erői világtörténelmi jelentőségű vereséget mértek a fasiszta Németország és a militarista Japán seregeire.

A Szovjetunió és a szocialista közösség többi országának példája meggyőzően bizonyítja, hogy a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenet elkerülhetetlen. Ez az átmenet mélyreható forradalmi folyamatot jelent, melyet a kommunista és munkáspártok vezetett ipari proletariátus irányít.

A Szovjetunió példája a világ minden kommunistájában rendkívüli érdeklődést vált ki. Nem csupán azért, mert a győzelemre jutott szocializmus első országa, hanem azért is, mert a szocialista társadalom magas fejlettségi szintjén, a társadalmi haladás legmagasabb fokán áll. „A Szovjetunió múltja — mondta felszólalásában az SZKP XXV. kongresszusán Kádár János elvtárs, az MSZMP KB első titkára — nagy történelmi tanulság, jelene követendő példa, jövője ragyogó ígélet a világ népei számára... a Szovjetunió történelmi tapasztalatai mindig figyelemre méltóak, és soha el nem évülnek.”¹

A jelen tanulmány a Szovjetunió Kommunista Pártjának a Szovjetunió Fegyveres Erőiben megvalósuló vezető tevékenysége tapasztalataival foglalkozik.

A kommunista párt vezető szerepe a szocialista vívmányok védelmében — egyike a kapitalizmusból a szocializmusba való átmenetet megvalósító társadalmi fejlődés legfontosabb törvényszerűségeinek és a kommunista párt élcsapat jellegéből következik. Az az önfeláldozó küzdelem, melyet a kommunista párt a proletariátus és valamennyi dolgozó érdekeiért a kizsákmányolók elleni felszabadító harcban folytatott, kivívta számára az elismert vezető szerepét. A kommunisták pártja, Lenin vezetésével, a Nagy Októberi Szocialista Forradalom tényleges vezéréként lépett fel. Az egyedüli párt volt, amely következetesen és odaadóan szolgálta a néptömegek érdekeit és a szocializmus eszméit. Éppen ezért a szocialista forradalom oroszországi győzelmét követően az új, valóban népi hatalom élére a lenini párt került.

Lenin mélyrehatóan elemezte azokat a belső törvényszerűségeket, melyek megingathatatlan erőt adnak a kommunisták pártjának. Ezek egyike az a tény, hogy ez a párt a legjobb, a legöntudatosabb embereket tömöríti magába a dolgozó nép soraiból és a végsőkig hű a szocializmus eszméihez. Lenin hangsúlyozta, hogy a kommunisták pártja „korunk esze, becsülete és lelkiismerete”. A leghaladóbb, valóban forradalmi elmélettel felvértezett párt, mely megmutatja a társadalomnak a kapitalizmusból a sokkal magasabb rendű és haladóbb társadalmi rendszerbe, a kommunizmusba való átmenet útját.

A kommunisták pártja a forradalmi tevékenység pártja, mely egyesíti magában a forradalmi elméletet és gyakorlatot. A párt nagy tekintélye tudatos fegyelmében, szervezettségében, a dolgozókkal való sokoldalú és szoros kapcsolatában gyökeredzik. Csakis az ilyen párt képes elmélyíteni a kizsákmányolók elleni harca kelt sokmilliók tömegekben a fegyelmezettség és szervezettség szellemét.

Lenin a proletár párt kimeríthetetlen erejének forrásairól szólva — a „Baloldaliság a kommunizmus gyermekbetegsége” című munkájában — rávilágított, hogy e források: a proletár élcsapat öntudatossága, odaadása a forradalom iránt, kitartása, önfeláldozása, hősiessége; az a képessége, hogy a dolgozók legszélesebb tömegeivel felvegye a kapcsolatot; a proletár élcsapat politikai vezetőségének, politikai stratégiájának és taktikájának helyessége...² Ezek azok az objektív feltételek, amelyek lehetővé teszik a párt számára, hogy vezető erőként lépjen fel. De ezek a feltételek — Lenin szavaival élve — nem alakulnak ki

1 Az SZKP XXV. Kongresszusa. Budapest, 1976. 204—205. o.

2 Lenin Összes Művei. 41. k. Budapest, 1974. 7. o.

önmaguktól. Nehéz és bonyolult küzdelemben kell kiharcolni, hosszú és súlyos tapasztalatok árán kell megszerezni őket. Létrehozásukat megkönnyíti a helyes forradalmi elmélet, ez azonban végső soron szintén csakis a forradalmi gyakorlattal való szoros kapcsolatban alakulhat ki.

Ezek a lenini megállapítások teljes egészében érvényesek a proletár párt katonai tevékenységére is, legyen szó akár fegyveres felkelésről, a kizsákmányolók hatalmának megdöntéséről, a dolgozók hatalmának megszilárdításáról, akár a forradalmi vívmányok védelmének megszervezéséről. A lenini kommunista párt vezető szerepe különösen élesen jelentkezik a szocialista vívmányok védelmének megszervezésében. Ennek a tevékenységnek elméleti alapját Lenin a proletárforradalom katonai programjában dolgozta ki.

E program leglényegesebb sajátossága az, hogy sokoldalúan, komplex módon közelíti meg a proletáriátus hatalmának kivívásával és a szocialista vívmányok védelmével kapcsolatos bonyolult problémákat. Megindokolja a szocialista forradalom győzelmének objektív elkerülhetetlenségét *egy* kapitalista országban, ugyanakkor elveti a szocializmus *egyidejű* győzelmének lehetőségét a főbb kapitalista országokban. Ennek kapcsán Lenin megállapította, hogy elkerülhetetlenül összecsapásra kerül sor a proletáriátus és a burzsoázia között. Valamennyi nagyobb forradalom példája erre mutat. Ugyanakkor rámutatott a polgárháborúk időszakában vívott fegyveres harc bonyolultságára, amely a proletáriátus politikai pártjától megköveteli az előrelátást a gyorsan változó helyzetekben, az osztályviszonyok bonyolult labirintusában; a tévedésektől mentes tájékozódás képességét, a forradalmi hadsereg megszervezésének, felfegyverzésének és katonai felkészítésének megoldását. „Az olyan elnyomott osztály — hangsúlyozza Lenin —, amely nem törekszik arra, hogy megtanulja a fegyverforgatást, hogy fegyverhez jusson, az ilyen elnyomott osztály csak azt érdemelne, hogy úgy bánjanak vele, mint a rabszolgákkal.”³

Lenin a proletáriátusnak ezt a fegyverkezési törekvését az osztályharc felszabadító céljainak elérése érdekében teljesen természetes és normális dolognak nevezte, és ez érthető is, hiszen bármely osztálytársadalomban az elnyomó osztály rendelkezik a fegyveres hatalommal. „A burzsoázia felfegyverzése a proletáriátus ellen — Lenin szavaival — a modern tőkés társadalom egyik legjelentősebb, legsarkalatosabb, legfontosabb ténye.”⁴

A sokmillió hadseregek szuronyaira támaszkodó imperializmus hatalmának megdöntése elképzelhetetlen a proletáriátus saját fegyveres erejének megszervezése nélkül. Lenin ezt így fogalmazta meg: „A mi jelszavunk: a proletáriátus felfegyverzése a burzsoázia legyőzése, kisajátítása és lefegyverzése érdekében — ez a forradalmi osztály egyetlen lehetséges taktikája, amely a kapitalista militarizmus egész objektív fejlődéséből következik, s amelyet ez a fejlődés szab meg.”⁵

A proletáriátusnak nemcsak azért van szüksége fegyveres erőre, hogy megdöntse a belső ellenséget és megszilárdítsa a néphatalmat, hanem azért is, hogy teljesítse kötelességét. A régi rendszer forradalmi megdöntését „nem szabad egyszeri aktusnak tekinteni, hanem úgy kell felfogni, mint viharos politikai és gazdasági megrázkódtatások, a legélesebb osztályharc, a polgárháború, a forradalmak és ellenforradalmak korszakát.”⁶ Lenin figyelmeztetett arra, hogy a forradalom során a burzsoázia elkeseredett ellenállást fog tanúsítani. Ezért a for-

3 Lenin Összes Művei. 30. k. Budapest, 1971. 131—132. o.

4 Uo. 132. o.

5 Uo.

6 Lenin Összes Művei. 26. k. Budapest, 1971. 333. o.

radalomban nem szabad olyan fontos momentumokról elfelejtkezni, mint a burzsoázia ellenállása elfojtásának szükségszerűsége, amely az egyik legnehezebb, mindenütt rendkívüli erő kifejtést igénylő feladat.

A különböző országok proletariátusának kölcsönös segítségnyújtása a kizsákmányolókkal vívott harcban, a társadalmi felszabadításukért harcba kelt dolgozók hatékony segítése a győztes ország proletariátusa részéről — ez a proletár internacionalizmus alapelve, melyet már Marx és Engels kifejezésre juttatott a „Kommunista Kiáltványban”, a „Világ proletárjai egyesüljetek” jelszóval. Következésképpen a proletariátusnak a burzsoázia ellen vívott osztályharcát betetőző polgárháborúk objektív törvényszerűsége feltételezi egy másik objektív törvényszerűség létrejöttét, vagyis azt, hogy a dolgozó tömegek élén a felszabadító harcba induló proletariátusnak meg kell teremtenie saját fegyveres erőit, mint a kizsákmányoló rendszer megdöntésének és a kommunista társadalom létrehozásának eszközt.

A proletár internacionalizmus elve megköveteli a nemzetközi forradalmi mozgalom helyzetének, jellegének szigorú figyelemmel kísérését. Lenin hangsúlyozta, hogy az imperializmus korszakában, az elnyomás és kizsákmányolás egész népeket átfogó rendszerének feltételei között, megindul és kibontakozik a gyarmati és félgymati sorban élő népek nemzeti-felszabadító harca. Ez a forradalmi háborúk második típusa, mely törvényszerűen következik az anyaországok és a gyarmatok közötti ellentmondásokból. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, vagy közömbösen szemlélni ezeket a háborúkat. A nemzetközi proletárszolidaritás elvéből kiindulva segíteni kell a népek különböző formákat öltő anti-imperialista küzdelmét. Így alakul ki és fejlődik a forradalmi háborúk második típusa: a nemzeti-felszabadító háború.

A társadalmi életnek az imperializmus és a proletárforradalmak korszakában végbemenő fejlődését meghatározó törvényszerűségeiből kiindulva Lenin mélyrehatóan elemezte az igazságos háborúk harmadik típusát: a szocialista haza védelméért vívott háborút. Abból indult ki, hogy az első szocialista állam létrejötté elkerülhetetlenül maga után vonja a konfliktusokat, sőt „más országok burzsoáziájának ahhoz a közvetlen törekvéséhez kell vezetnie, hogy szétzúzzák a szocialista állam győztes proletariátusát.”⁷ A győztes szocializmus első országa elleni imperialista támadás esetén a történelem során eddig nem ismert igazságos háború típusa jelenik meg: a szocializmus védelmét és más országoknak a burzsoázia elnyomása alóli felszabadítását szolgáló háború. A mi részünkről, hangsúlyozta Lenin, ez a legigazságosabb háború, amelyet a történelem valaha is ismert, mivel benne a szocializmus sorsa forog kockán.

Más részről, ha az imperialisták a szocialista rendszer megsemmisítésére indítanának háborút, az a végsőkig igazságtalan, hódító, reakciós és népellenes háború lenne. Az ilyen háborúk kirobbanásának gyökere az imperializmus kizsákmányoló, vérengző természetében rejlik. Lenin hangsúlyozta, hogy mindaddig fennáll az agresszív, hódító háborúk kirobbanásának veszélye, amíg az imperializmus létezik.

Következésképpen, a szocialista haza védelmét szolgáló háborúk és a szocialista országok elleni agresszív háborúk a világban meglévő mély szociális ellentétek következtében robbannak ki. Az ellentétek megszüntetésével, a szocializmus világméretű győzelmével eltűnnek a háborúk keletkezésének okai. Csupán akkor érkezik el végül is az az idő — mondta Lenin —, amikor már a dolgozó

⁷ Lenin Összes Művei 30. k. Budapest, 1971. 130. o.

embereket nem gyötri halálfélelem, amikor nem aggódnak saját és gyermekeik sorsa miatt, a világ civilizációjának jövője miatt.

A proletárforradalom katonai programjának tételeit Lenin a háborúk nélküli társadalomról sokat beszélő, de eléréséért semmit nem tevő revizionista elemekkel és a pacifistákkal folytatott elvi harc körülményei között dolgozta ki.

A proletárforradalom katonai programjának egyik kulcskérdése a proletariátus és politikai pártjának viszonya a „haza védelmének” jelszavához. A leninizmus arra tanít, hogy az osztályok és a pártok viszonya „a haza védelmének” jelszavához a háború jellegéből és célkitűzéseiből következik. Ha igazságtalan, hódító háborúról van szó, akkor a proletariátus ellene van a háborúnak és a jelszónak. Ilyen álláspontot foglalt el az oroszországi proletariátus és a Lenin alapította párt az első imperialista világháború időszakában. Gyökeresen megváltozott viszont a honvédelemhez való viszony, miután győzött a Nagy Októberi Szocialista Forradalom. A lenini párt azonnal, már 1917. október 25-től kitzúte a szocialista haza védelmének jelszavát. E jelszó ellen léptek fel a torckisták és a „baloldali kommunisták”, „figyelmen kívül hagyva” a Nagy Októberi Szocialista Forradalom győzelmének tényét és a világ első szocialista államának megszületését.

Mit is jelent a szocialista haza fogalma? Melyek a jellemző vonásai, és miért köteles azt a hatalomra jutott proletariátus az utolsó csepp véréig oltalmazni? A szocialista haza legfőbb jellemzője, hangsúlyozta Lenin, hogy a munkások és parasztok kivívták a politikai hatalmat, megszilárdították a proletariátus diktatúráját. A szovjet állam — új típusú állam, mely alapjaiban különbözik a burzsoá államtól. Olyan típusú hatalom, mint a Párizsi Kommün volt. A szovjethatalom szakított a tőkével, munkásellenőrzést vezetett be a termelés és elosztás felett, megszabadította a dolgozókat a földesurak és tőkésék elnyomásától. A szovjethatalom alapvető feladatának tekinti a szocializmus és a kommunizmus felépítését, ez a dolgozó tömegek létérdeke, hiszen ez az új rendszer hozza meg számukra a békét, a boldogulást és a teljes jólétet. A szovjethatalom a béke és az egyenjogúság politikáját hirdette meg, tiszteletben tartja a kis és nagy népek államainak sérthetlenségét és szuverenitását. Nemzetközi kapcsolatainak alapja a proletár internacionalizmus, a különböző országok dolgozói és népei közötti baráti együttműködés.

Oroszország munkásosztályának és politikai pártjának vezetésével a dolgozók valóban hazára találtak, amely egyben valamennyi ország dolgozóinak reménye, a szocialista világforradalom további kibontakoztatásának bázisa. Ezt a hazát minden erővel, minden eszközzel meg kell védeni a külső és belső ellenforradalom rohamaival szemben.

Az új történelmi időszakban a szocialista forradalom, a szocialista állam sorsa a katonai kérdések helyes megoldásától függött. A proletárállam katonapolitikája megvalósításának útjait csak a kommunista párt határozhatta meg. Lenin világos útmutatást adott: a katonai kérdést az ország összes erőinek és tartalékainak mozgósításával, a hatalmas erőt képviselő Vörös Hadsereg fejlesztésével, a munkások és parasztok olyan katonai felkészítésével kell megoldani, hogy képesek legyenek a külső és belső ellenforradalom állig felfegyverzett bandáinak szétzúzására. A szétdőlt, a háborúban halálosan kimerült országban az 1918-as év nehéz hónapjaiban azonban csakis békés lélegzetvétel után lehetett a feladatokat megoldani. Ezt szolgálta az osztrák—német tömb országaival kötött békeszerződés.

E politika realizálása során a bolsevikok súlyos elvi harcot folytattak a trockistákkal és a „baloldali kommunistákkal”, akik a Lenin által kidolgozott, a szocialista haza védelmét szolgáló fő irányvonal ellen léptek fel. Kalandor nézetekkel Lenin a Szovjet Köztársaság tudományosan megalapozott programját állította szembe. E program alapját a kommunista pártnak a forradalmi vívmányok védelmének megszervezésében betöltött vezető szerepe képezte. Nagy jelentőségű volt az az útmutatás, hogy a proletár állam katonapolitikájának fő irányvonalait a kommunista pártnak kell meghatároznia. A párt alakítja ki a katonai doktrínát, rögzíti annak lényegét, irányítja a hadtudomány fejlesztését és a munkás-paraszt állam céljainak szolgáltatába állítja azt, vagyis a hatalomra jutott proletariátus és valamennyi dolgozó érdekeinek védelmét, a szocialista vívmányok oltalmazását szolgálja. Lenin meghatározása szerint a hadtudomány a szocialista állam fegyveres erői építésének elméleti alapja. Pártunk és a világ első szocialista államának vezetője nyomatékosan hangsúlyozta, hogy „tudomány nélkül nem lehet korszerű hadsereget építeni.”

Lenin tanítása a hadtudomány jelentőségéről, mely feltárja a fegyveres harc művészetének titkait, az intervenciók és fehérgárdisták legyőzése megszervezésének módjait, valamint e tudomány elsajátításának fontosságát, vészjelzőként szolt valamennyi párttaghoz, a Vörös Hadsereg zászlaja alá seregülő munkásokhoz és dolgozó parasztokhoz azokban a nehéz években. Ismeretes, hogy Lenin maga is gondosan tanulmányozta a hadtudomány élenjáró tapasztalatait, a szocialista haza érdekében való felhasználásuk útjait. Nem véletlen, hanem teljesen törvényszerű, hogy a kimagasló államférfi, politikus és katonai stratégia, Lenin állt az ország védelmének élére.

Rámutatott: a proletárállam szolgálatába állított új hadtudomány ereje abban rejlik, hogy szigorúan számol az osztály-erőviszonyokkal, a társadalmi fejlődés tendenciáival és a legszorosabban kapcsolódik a szocialista állam valóban népi politikájához. Ez a leghaladóbb tudomány, mivel haladó osztályt, annak gyümölcsöző törekvéseit, harcának szabadító céljait szolgálja.

A kommunista párt politikája — mutatott rá Lenin — egész lényegével a szovjethatalom, mint a valóban népi hatalom megszilárdítására, a munkásosztály és a dolgozó parasztság szövetsége társadalmi-politikai alapjainak erősítésére, a soknemzetiségű szocialista állam alapjának, a népek közötti barátságnak szorosabbra fűzésére irányul.

E politika stratégiai célja — a szocializmus és a kommunizmus felépítése. A szovjet állam politikájának kulcsfeladata Lenin tanítása szerint abban áll, hogy a kommunista pártnak fokoznia kell a széles tömegekre gyakorolt hatását, hogy a kommunista párt politikája legyen a szocialista rendszer létfontosságú alapja. E politikában érvényesüljenek a társadalmi fejlődés törvényszerűségei, a munkásság és a dolgozó parasztság alapvető érdekei.

Az össznépi politika alkotórésze a katonapolitika, mely a szovjet állam honvédelmi képességének erősítésére, a szocialista haza megvédésére irányul. E politika legfontosabb feladata az ország megvédésének, az imperialista államok agresszív tevékenységével és a belső ellenforradalom próbálkozásaival szembeni leghatékonyabb módszereknek a kidolgozása. Lenin történelmi érdeme, hogy megalkotta a Szovjet Köztársaság védelmének konkrét programját. Amikor 1918. februárjában, Trockijnak a breszti béketárgyalások megghiúsítására irányuló fellépése következtében, a német imperialisták hadai hadműveleteket kezdtek a Szovjet Köztársaság ellen, elhangzott Lenin felhívása: „veszélyben a szocialista haza!”. Ebben a jelszóban rejtett a párt és a szovjet kormány elgon-

dolása, mely szerint a szocialista köztársaság összes erőit és eszközeit mozgósítani kell az ellenség feltartóztatására.

A szovjet kormány valamennyi tanács és forradalmi bizottság köteleességévé tette, hogy minden talpalatnyi földet az utolsó csepp vérig védelmezzenek. A vasúti szervek feladatuk kapták: minden erejükkel akadályozzák meg, hogy az ellenség felhasználhassa a vasútvonalakat. A Vörös Hadsereg csapatai pedig parancsot kaptak, hogy visszavonulás esetén semmisítsék meg a közlekedési eszközöket, robbantsák fel és gyűjtsák fel a vasúti építményeket és berendezéseket, irányítsanak a háterszágba minden gördülőeszközt. Minden értékes anyagot meg kellett semmisíteni, ha fennállt a veszély, hogy az ellenség kezébe kerül.

Felhívással mozgósították a polgári lakosság tömegeit a katonai szakemberek irányításával végzendő árokásáshoz. A felhívás betiltott minden olyan kiadványt, sajtóanyagot, mely a szocialista haza, a forradalmi honvédelem ellen irányult. Leszögezte, hogy az ellenséges ügynököket, spekulánsokat, fosztogatókat, rablókat, ellenforradalmi agitátorokat és német kémeket haladéktalanul főbe lövik.⁸

A szocialista haza védelmének programjával egyidőben a párt, Lenin vezetésével, megtette a szükséges intézkedéseket az imperialista Németországgal való azonnali békekötéshez. A párt felszólított arra, hogy mindenki óvakodjék „a baloldali kommunisták” és a trockisták forradalmi frázisaitól. A forradalom „balos” képviselőit leleplezve Lenin hangsúlyozta, hogy hadsereg és megfelelő gazdasági felkészülés nélkül lehetetlenség háborút folytatni a hatalmas imperialista állammal. Ahhoz, hogy hadat tudjunk viselni az ellenséggel, olyannal, mint a német imperializmus, el kell sajátítani a fegyveres harc művészetét. Lenin rámutatott, hogy a háború a legbonyolultabb művészet. Egy ilyen háború megvívásához mélyrehatóan számba kell venni a saját és az ellenséges erőket. Az egész államapparátusnak, ezen belül a katonai gépezetnek a legnagyobb pontossággal kell működnie. Magas szintre kell emelni a szervezés, a fegyelem és a vezetés kérdéseit. A pániknak, idegeskedésnek, hasztalan kapkodásnak még az árnyékát is el kell kerülni. Mindezt pedig a háborús időknek megfelelő gyorsasággal kell megvalósítani, mert mostani helyzetünkben minden késlekedés csakugyan „egyértelmű a halállal”.⁹

A háborús győzelem érdekében — hangsúlyozta Lenin — szilárd, szervezett háterszágot kell létrehozni, szükség van a dolgozó nép maximális erő kifejtésére, az ország tartalékainak mozgósítására, a Vörös Hadsereg határozott és hősiessé tevékenységére. Mindenki köteles „utolsó csepp véréig védeni minden állást”.¹⁰ Ez azonban csak akkor lehetséges, ha olyan erős Munkás-Paraszt Vörös Hadsereggel rendelkezünk, amely képes a fehérgárdisták és intervenciók beavatkozásával szemben országunkat megvédeni. Ennek kapcsán Lenin az OK(b)P VII. kongresszusán tartott zárszavában hangsúlyozta: „... fel kell készülnünk, hogy hadat viseljünk...”¹¹

A szocialista haza védelmének Lenin által kidolgozott programja útmutató volt a kommunista párt számára a szocialista haza védelmének megszervezésére irányuló tevékenysége során. Ennek az okmányoknak az alapján a párt és a kormány hatékony rendszabályokat dolgozott ki annak érdekében, hogy a köztár-

⁸ Lenin Összes Művei. 35. k. Budapest, 1972. 362. o.

⁹ Uo. 409. o.

¹⁰ Uo. 361. o.

¹¹ Lenin Összes Művei. 36. k. Budapest, 1972. 28. o.

saság egységes katonai táborrá váljon. A rendszabályok egész sorát dolgozták ki és valósították meg a katonai szervezés területén.

A szovjet katonai szervezés programja tartalmazta a szocialista állam fegyveres erői építésének tudományosan megalapozott elveit, melyek szigorúan figyelembe vették a munkás-paraszt szocialista állam osztályjellegét, küzdelmének felszabadító céljait. Rendkívül tanulságos a Vörös Hadsereg szervezési elveivel kapcsolatos lenini taktika rugalmassága, a történelmi helyzet szigorú elemzése, a társadalmi életben, a párt és az osztályok küzdelmében, a frontokon vívott fegyveres harcban végbemenő változások, jelenségek értékelése.

Kezdetben a Vörös Hadsereg építése önkéntes alapokon folyt. Így viszonylag kis létszámú, rosszul kiképzett és gyengén felfegyverzett erőt képviselt. A fiatal Vörös Hadsereg a tűzkeresztségen az 1918-as év kemény februári napjaiban esett át, amikor az imperialista Németország seregei támadást indítottak a Szovjet Köztársaság ellen. A forradalmi vívmányok védelmére kelt önkéntes munkások és parasztszervezetek hősiességét elismerve Lenin így írt: „Az 1918. február 18-tól 24-ig terjedő hét mint az egyik legnagyobb történelmi fordulat kerül be az orosz — és a nemzetközi — forradalom történetébe”.¹²

Bár Pszkov és Narva körzetében sikerült az ellenséget megállítani, a gyengén felfegyverzett és nem kellően kiképzett önkéntesekből álló szovjet csapatok nem vehették fel a versenyt a jól iskolázott és felszerelt német haderővel. Ezért nevezte Lenin a Pszkov—Narva térségében vívott harcot nehéz, de szükséges leckének. Itt, óriási nehézségek között született meg a Munkás-Paraszt Vörös Hadsereg. Harcosai nagy áron szereztek harci tapasztalatokat, de megértették annak a veszélynek a súlyosságát, amely a szocialista vívmányokat fenyegette.

E tanulságokból vonta le Lenin a következtetést, hogy a Vörös Hadsereg erkölcsi-politikai szempontból csodálatos anyag. Ahhoz azonban, hogy teljes mértékben szembe tudjon szállni a német imperializmus reguláris csapataival, gyökeresen át kellett szervezni egységes, erős, centralizált szervezetté, amely vasfegyelmén és jól megszervezett pártpolitikai munkán épül fel.

A reguláris hadseregbe való áttérés a párt és a szovjet állam által kidolgozott és megvalósított nagy horderejű rendszabályok útján valósult meg. Ilyen volt az ünnepélyes katonai eskü szövegének elfogadása, a politikai biztosok rendszerének bevezetése. A parancsnokok megválasztásának rendszerét a vezető állomány kinevezése váltotta fel, az önkéntesség elve helyett pedig a sorköteles korosztályok munkás- és parasztfiataljai mozgósítását vezették be.

Mindezek az intézkedések lehetővé tették a Vörös Hadsereg fegyelmének és szervezettségének megszilárdítását, egységes és harcképes, központilag irányított szervezetté kovácsolását, valamint az egységek és magasabbegységek erkölcsi-politikai állapotának erősítését. Lényegesen meggyorsult a Vörös Hadseregnek, mint tömeghadseregek az építési üteme. 1918 végére már majdnem egymillió fő szolgált soraiban. Az arcvonalakon és a helyőrségekben óriási munka folyt a mozgósítás és a különböző típusú osztagok reguláris egységekké és magasabbegységekké szervezése érdekében.

Igy született meg a polgárháború tüzeiben a reguláris Munkás-Paraszt Vörös Hadsereg. Sorai létszámban megerősödtek, szervezetenként megszilárdultak. A fiatal, de alapjaiban átszervezett Vörös Hadsereg egyik győzelmet a másik után aratta. 1918. szeptembere és 1919. februárja között mintegy 40 millió lakosú területet szabadított fel. A szovjet csapatok megsemmisítő csapásokat mértek az ellenforradalmi erőkre keleten, délen, északon és nyugaton egyaránt. Kiűzték a

¹² Lenin Összes Művei. 35. k. Budapest, 1972. 396. o.

területrablókat Ukrajna és a Baltikum területéről, arra kényszerítették az antantot, hogy kivonja csapatait a Szovjet Köztársaság déli és északi körzeteiből.

A rendszabályok egész sora szolgálta a Szovjet Köztársaság hátországának megszilárdítását. Valamennyi osztályt és politikai pártot, mely a fehérgárdisták és intervenciók táborába került, a Szovjet Köztársaság nyílt ellenségének nyilvánították. A szovjethatalom ellen káros propagandát folytató sajtótermékeket, újságokat betiltották, falun szegényparaszt-bizottságokat szerveztek a gabonatermelés emelése érdekében, mert e téren hiányt szenvedett mind a Vörös Hadsereg, mind az ipari központok, megszervezték az élenjáró munkások mezőgazdaságba küldését. Bevezették az élelmezési diktatúrát, betiltották a kenyér szabadkereskedelmét. Kíméletlen harcot hirdettek a kulákok és spekulánsok ellen. Bevezették és érvényre is juttatták a „hadikommunizmus” politikáját. A lakosság minden rétegét munkakötelezettség alá vonták az állam védelmi céljainak szolgálatára.

Óriási erőfeszítések történtek a hadiipar helyreállítása, a Vörös Hadsereg fegyverzettel és lőszerrel való ellátása érdekében. Programot dolgoztak ki és valósítottak meg a munkások és dolgozó parasztekatonapolitikai szövetségének megalakítására, valamennyi szovjet köztársaság katonai erőfeszítéseinek egységes irányítás alatti összefogására. Az ország egységes katonai táborrá alakult át. A kommunista párt irányításával a nép összes anyagi eszközét és erkölcsi erőit az ellenség legyőzésének szolgálatába állították. A szocialista haza védelméhez szükséges eszközök szigorú centralizálása és központi felhasználása érdekében, Lenin vezetésével, megalakult a Munkás-Paraszt Honvédelmi Tanács. E szerv kezében összpontosult az egész politikai, katonai és gazdasági vezetés.

A kommunista párt pedig kezében tartotta a parancsnoki káderok kiválasztásának rendszerét, felhasználta a régi katonai szakemberek tapasztalatait és tudását. Irányította a munkások és dolgozó parasztekatonák jött parancsnokok és politikai munkások felkészítését. Ennek érdekében tanfolyamok, katonai iskolák és katonai akadémiák egész hálózatát alakította ki, ahová összpontosította a legjobb erőket, azokat, akik képesek voltak a katonai elmélet fejlesztésére, valamint a munkás-paraszt környezetből kikerülő fiatal tudósok kibontakozásának segítésére.

A felsorolt feladatok végrehajtására a több arcvonalon folyó harctevékenység körülményei között került sor. 1919 tavaszán, amikor az imperialisták új lendülettel támadtak a szovjetek országára és több mint egy millió katonát és tisztet számláló seregükkel valóságos gyűrűbe fogták, a szocialista haza ismét halálos veszélybe került. 1919. március elején indította meg általános támadását a szovjethatalom ellen Kolcsak admirális. Délről Gyenyikin tábornok nyomult Moszkva felé, északnyugaton Jugyenyics hadserege tevékenykedett.

Az ellenség szétzúzásának szükségessége a Vörös Hadsereg — mint reguláris tömeghadsereg — építésének meggyorsítását sürgette. Ezen a téren a bolsevikok pártjának óriási nehézségeket kellett leküzdenie, hiszen a hadsereg építése állandó harcok, gazdasági problémák és éhínség közepette folyt. Még a legszükségesebbek — a fegyverzet, a lőszer, az élelmiszer — is hiányoztak. Nem volt elegendő számú kellően felkészült parancsnok, és főként kevés volt a tapasztalat a nagy kiterjedésű területen harcoló reguláris hadsereg vezetéséhez.

Mindezen körülményeket vizsgálva Lenin hangsúlyozta: „nagy fába vágtuk a fejszénket, ilyen méretekben erre a világon még senki sem vállalkozott... Egyik kísérletet a másik után hajtottuk végre... tapogatózva haladtunk előre,

keresgeltünk, próbálgattuk, milyen úton-módon lehet a feladatot az adott körülmények között megoldani. A feladat pedig világos volt. A szocialista köztársaság fegyveres védelme nélkül nem lehetünk meg.”¹³

A katonai építés kérdéseiben a párt harcot vívott a trockistákkal és más antileninista csoportokkal. Trockij akkor, a katonai felső vezetés élén állva, rendszeresen megszegte az osztályelvek figyelembe vételére vonatkozó lenini utasításokat a Vörös Hadsereg építésében, a szovjet parancsnoki káderok felkészítésében, a pártpolitikai apparátus megerősítésében és a csapatoknál játszott szerepének kiterjesztésében.

A szovjet hadseregszervezés lenini elveinek gyakorlati megvalósítása a párttól nem kis erőfeszítéseket követelt a balos elemekkel folytatott harcban. Ezek ún. „katonai ellenzékét” szervezve léptek fel a párt által kidolgozott, a katonai vasfegyelemről, a csapatok vezetésének szigorú centralizálásáról szóló program-pontok ellen; a partizán-módszerek és az ösztönösség mellett szálltak síkra.

A párt 1919. márciusában megtartott VIII. kongresszusa méltó választ adott a „katonai ellenzéknek”, a trockistáknak és a „balosoknak” egyaránt. A kongresszus elítélte káros álláspontjukat azzal, hogy az veszélybe sodorhatja a szocialista honvédelem ügyét. A hozott határozatok megerősítették a Vörös Hadsereg építésének lenini elveit. A határozatok és az elfogadott program a szovjet fegyveres erők építésének olyan elveit rögzítették, mint a kommunista párt vezető szerepének érvényesítése, a munkás-paraszt káderok szigorú osztálykiválasztása, a Vörös Hadsereg és a széles dolgozó tömegek megbonthatatlan egysége, a proletár internacionalizmus és a népek közti barátság. A határozat kiemelte az öntudatos katonai fegyelem, a szervezettség és a központosított vezetés óriási jelentőségét a Vörös Hadsereg építésében és győzelmeinek megszervezésében. A kongresszus elismerte, hogy abban a bonyolult történelmi helyzetben, amikor a Szovjet Köztársaság ellen az intervenciók és fehérgárdisták reguláris seregei támadnak, a proletárállam katonai szervezetének legjobb formája a reguláris Vörös Hadsereg. A kongresszus határozata kiemelte a Vörös Hadsereg megingathatatlan erkölcsi erejének, hazafiságának, a forradalom zászlaja iránti odaadásának, a fegyveres harc igazságos céljai tudatosításának óriási jelentőségét.

Így valósult meg a gyakorlatban a kommunista párt vezető szerepe a polgárháború éveiben a katonai építés és a forradalmi vívmányok védelmének megszervezésében. A kommunista párt és Központi Bizottsága vezetésével dolgozták ki és váltották valóra Kolcsak, Krasznov, Gyenyikin, Jugyenyics, Vrangel, az ellenforradalmi Lengyelország, valamint más imperialista területablók seregei szétzúzásának terveit. A katonai kérdések nagy összefüggéseit, beleértve a hadászati irányok meghatározását is, a párt kongresszusain, az OK(b)P KB plénumain, a pártkonferenciákon vitatták meg, ahol meghatározták az ellenség elleni harc leghatékonyabb módjait is. A kollektív vezetés lenini elvének érvényesülése gyümölcsözően hatott az intervenciók és fehérgárdisták szétzúzása irányuló legbonyolultabb kérdések megoldásában.

Csupán a VIII. és a IX. kongresszus közötti időszakban — bár ezeken alaposan megvitatták a katonai építés kérdéseit, meghatározták a szocialista honvédelem útjait —, a Központi Bizottság hat plenáris ülést, a KB Politikai Bizottsága 29 ülést, a KB Politikai Bizottsága és Szervezési Irodája 19 együttes ülést, a KB Szervezési Irodája pedig 110 ülést tartott, melyeken, egyéb problémák mellett, napirendre kerültek a katonapolitikai feladatok is. A Vörös Hadsereg

¹³ Lenin Összes Művei. 38. k. Budapest, 1973. 134—135. o.

építésének, a polgárháború arcvonalain folyó hadászati tevékenység megszervezésének irányítója a Központi Bizottság volt. A Központi Bizottság és a Honvédelmi Bizottság Lenin közvetlen vezetésével hozta meg döntéseit a katonai építés, a fegyverkezés, a katonai kiképzés, a Vörös Hadsereg ellátása, a vezető káderok hadseregen belüli elosztása, a hadiipar fejlesztése stb. valamennyi főbb kérdésében.

A párt vezető szerepe meggyőzően jutott kifejezésre a Lenin vezette Honvédelmi Bizottság viharos és eredményes tevékenységében. 1919. decembere és 1920. december 24. között a Honvédelmi Bizottság katonai kérdésekkel foglalkozó 175 ülése közül 143-on Lenin elnökölt. Az 1917. novemberétől 1920. novemberéig terjedő időben Vlagyimir Iljics, a Honvédelmi Bizottság elnökeként, az intervenciók és fehérgárdisták szétzúzásának megszervezésével kapcsolatosan, 600 táviratot és levelet írt alá.

A bolsevikok pártjának irányító tevékenysége megmutatkozott az arcvonalakon folyó pártpolitikai munka megszervezésében is. E célból politikai biztosi, pártmunkási és propagandista minőségben legjobb képviselőit küldte az arcvonalakra. Kiemelkedő szerepet játszottak ezen kívül a pártmozgósítások, melyek elősegítették a párttagok megoszlásának gyökeres átszerveződését a Vörös Hadsereg érdekében. A polgárháború időszakában a pártszervezetek mintegy 260 ezer kommunisztát küldtek a Vörös Hadseregbe, ahol 1920. augusztusára már 7 ezer pártalapszervezet működött, egységbe fogva a szocialista haza védelmezőinek sorait.

A kommunista párt folyamatosan gondoskodott arról, hogy a Vörös Hadsereg osztályalapjait az ipari munkásság, mint a fegyveres erők magja, alkossa. A párt a munkásosztályban látta a csapatok fegyelmének, szervezettségének, forradalmi szellemének, erkölcsi állóképességének forrását. A pártnak a titáni erőfeszítések eredményeképpen sikerült a sokmillió Vörös Hadsereg szilárd proletár magját létrehozni. Ezt különösen nehéz volt elérni, mivel Oroszország iparilag közepesen fejlett országnak számított és a munkásosztály létszáma az ország lakosságának csak kis százalékát képezte.

A Vörös Hadsereg személyi állományának zömét a középparasztság alkotta, amely 1918 őszén visszavonhatatlanul a szovjethatalom oldalára állt, és minden vonatkozásban, így katonailag is, támogatta azt. A munkásosztály és a középparasztság közötti tartós katonapolitikai szövetség létrejöttét nagy mértékben elősegítette a VIII. kongresszuson a parasztkérdésben elfogadott határozat, melyben meghirdették a lenini jelszót: a munkásosztály szövetségét a középparasztsággal, a szegényparasztságra támaszkodva. A munkásosztály szilárd szövetségének a középparasztsággal, vagyis a falusi lakosság zömével, döntő jelentősége volt a Vörös Hadsereg tömeghadsereggé fejlesztésében.

Lenin arra tanított, hogy a háborúban az győz, akinek nagyobbak az ember-tartalékai, ahol a hadseregnek szélesebb kapcsolata van a néptömegekkel. A szovjetellenes, népellenes háborút folytató ellenség ilyen kapcsolatokkal — és következésképpen embertartalékokkal — nem rendelkezett. A dolgozó tömegek túlnyomó többségükben ellenségesen viszonyultak az agresszorokhoz és a fehérgárdistákhoz. A Vörös Hadsereg számára kimeríthetetlen forrás állt rendelkezésre, ahonnan további erőt meríthetett. Igazságos háborút folytatott, a Nagy Október vívmányait oltalmazta. Ez volt a szovjet nép első háborúja a szocialista haza védelmében. A háború igazságos céljai forradalmi lelkesedést szültek, a szovjet harcosok tömeges hőstetteihez vezettek, serkentették a munkásság és a dolgozó parasztság részvételi szándékát a néphatalom védelmezésében.

A hadsereg és a dolgozó néptömegek közötti egység megszilárdítása érdekében a kommunista párt felhasználta az illegális pártszervezeteket, a partizánosztásokat, meghatalmazottakat küldött az OK(b)P KB nevében az ellenség hátszágában folytatandó munka megszervezésére. Széles körű agitációs és propagandamunkát végeztek a párt- és tanácsi szervek vezető munkatársai is az agitációs vonatok és hajók kísérése során. Jelentős szerepet játszott a csapat-színházakat irányító főnökség.

A Lenin és a kommunista párt vezetésével létrehozott szovjet fegyveres erők alapvető sajátossága, hogy az ország népei közötti megbonthatatlan barátság és a proletár internacionalizmus elvei szilárd alapjára épül. Ez a sajátosság a kommunista párt ideológiájából fakad, melynek lényege a nagy és kis nemzetek jogainak és függetlenségének tiszteletben tartása, valamint a kölcsönös segítségnyújtás és támogatás szelleme, mely a világ proletariátusának a kizsákmányolók elleni felszabadító harca során születik meg.

A Vörös Hadsereggel vállvetve harcoltak a kommunista jövőért az internacionalista harcosok ezrei és ezrei — Magyarország, Bulgária, Lengyelország, Csehszlovákia, Korea, Kína, Németország képviselői. A szovjet nép gondosan ápolja emléküket. Az internacionalisták összeforrottsága és harctevékenysége a polgárháborúban Lenin szerint „az első és legnagyobb győzelmünk, mert ez nem csupán katonai, sőt egyáltalán nem is katonai győzelem, hanem valójában a dolgozók nemzetközi szolidaritásának győzelme. Ennek a szolidaritásnak a nevében kezdtük a forradalmat...”¹⁴

A katonai építés lenini elveinek megvalósulása lehetővé tette, hogy a kommunista párt a polgárháború befejező időszakában létrehozza a sokmillió Vörös Hadsereget. 1919 végére a Vörös Hadsereg már 3 500 000 főt, 1920 végére pedig 5 500 000 főt számlált. Ez már hatalmas hadsereg volt, amely megsemmisítette az intervenciók és fehérgárdisták egyesített haderejét.

A polgárháború a szovjet nép és hadserege teljes győzelmével ért véget. És ez a világimperializmus legnagyobb katonai és politikai vereségét is jelentette. Ebben a világtörténelmi jelentőségű győzelemben mint fókuszban tükröződött a szovjet társadalmi és államrendszer vitathatatlan fölénye. E győzelem fő forrását a kommunista párt vezető szerepe, a szovjet tervgazdálkodás, az ország népeinek megbonthatatlan barátsága, a világ proletariátusának támogatása, a hazájukat oltalmazó vöröskatonák magas fokú öntudata képezte.

Elmúltak a polgárháború viharos évei. A szovjetek országa hozzálátott a békés építőmunkához. A helyzet azonban továbbra is veszélyes maradt. Az imperialisták nem tudtak megbékélni a munkás-paraszt állam létezésével. Új és új ravasz terveket szőttek a szovjethatalom ellen. Ezért a kommunista párt, a békés gazdasági építés kibontakoztatása mellett, változatlanul szem előtt tartotta Lenin útmutatásait arról, hogy állandóan készenlétben kell állni, erősíteni kell az ország honvédelmi erejét, fokozni a hadsereg és a flotta harcképességét.

A párt megszívlelte a lenini figyelmeztetést. A háború előtti öt éves tervek megteremtették a Szovjetunió gazdasági és katonai potenciáljának alapjait, a szovjet népnek a Nagy Honvédő Háborúban aratott fényes győzelme fundamentumát.

Aztán megkezdődött a Nagy Honvédő Háború. A fasiszta hadigépezet hadüzenet nélkül, széles arcvonalon zúdult a Szovjetunióra, hogy birtokba vegye területét, kifossa javait, rettegésben tartsa és fizikailag megsemmisítse békés lakóit,

¹⁴ Lenin Összes Művei. 39. k. Budapest, 1973. 372. o.

ha nem hajlandók a megszállóknak behódolni. A német fasizmus által a Szovjetunióra kényszerített háború a világimperializmus rohamcsapatainak legnagyobb támadása volt a szocialista állam ellen; a legsúlyosabb megpróbáltatást jelentette, melyet hazánk valaha is átélt. „Ebben a háborúban dőlt el a világ első szocialista államának sorsa, a világ civilizációjának, a haladásnak és a demokráciának a sorsa.”¹⁵

A szovjet nép és dicső fegyveres erői, a kommunista párt vezetésével, megsemmisítő vereséget mértek a hitleri Németországra és csatlósaira, megvédték a szocialista haza szabadságát és függetlenségét, nagy felszabadító küldetést valósítottak meg, becsülettel teljesítették internacionalista kötelességüket. A háború fő terheit a szovjet nép viselte. A Szovjetunió Fegyveres Erői játszották a döntő szerepet a fasiszta Németország, majd a militarista Japán szétzúzásában.

A Szovjetuniónak a Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelme meggyőzően bizonyította a világ első szocialista államának életképességét és legyőzhetetlenségét. Ezt a háborút sikerrel fejeztük be, elsősorban azért, mert a szocializmus biztosította az egész szovjet társadalom megbonthatatlan egységét, a szovjet gazdaság erejét és hallatlan rugalmasságát, a hadtudomány magas fejlettségi szintjét; kiváló harcosokat és parancsnokokat nevelt.

A Nagy Honvédő Háború az Október szülte új társadalmi és államrend, a szocialista gazdaság, a marxi-lenini ideológia, a szovjet társadalom erkölcsi-politikai egységének, a Szovjetunió népei megbonthatatlan barátságának fényes diadala volt. „Nagyszerű népünk, hős és vitéz népünk magasra, a csillagokba emelte és a háborús évek tűzén át győzedelmesen hordozta a dicsőséggel övezett lenini zászlót, a Nagy Október, a szocializmus zászlaját” — hangsúlyozta Brezsnyev elvtárs.¹⁶

Példátlan bátorságot és helytállást tanúsítottak a fasiszta hordákkal vívott harcban a szovjet hadsereg és haditengerészeti flotta katonái. Magas fokú harci mesterségről tettek tanúbizonyságot a parancsnokok a hadművészet tökéletes elsajátítása során. Nagymértékben járultak hozzá a győzelemhez a partizánok, a bátor és önfeláldozó illegális harcosok — a párt és a Komszomol tagjai.

A Nagy Honvédő Háború össznépi jelleget öltött. A hadsereg és a flotta katonáival, a partizánokkal vállvetve kovácsolták a győzelmet a munkások, a kolhozparasztok és a szovjet értelmiség. Az ország rövid idő alatt katonai táborrá alakult át.

Ugyanakkor a győzelmet csak a szocialista rendszer által megteremtett objektív feltételek művészi felhasználásával lehetett kivívni. A szovjet népnek a fasiszta Németország ellen vívott harcában a tényleges szervező és lelkesítő szerepet a kommunista párt töltötte be. A háború kezdeti időszakának rendkívül bonyolult körülményei között is képes volt egész népünket — a katonákat és a háterszág dolgozóit egyaránt — az óriási nehézségek leküzdésére buzdítani, a fasiszta területablók elleni szent küzdelemre mozgósítani.

A kommunista párt kidolgozta a szocialista haza össznépi védelmének politikáját, az ország egész élete háborús vágányokra átállításának programját, az anyagi és erkölcsi-politikai tartalékok mozgósításának tervét az ellenség elleni harcra. Ezzel alkotó módon hasznosította a fegyveres erők pártirányításának azon tapasztalatait, melyek a polgárháború és a külföldi katonai intervenció

¹⁵ Az SZKP KB határozata „A szovjet népnek az 1941–1945. évi Nagy Honvédő Háborúban aratott győzelme 30. évfordulójára”.

¹⁶ *Kommuniziszt.* 1975. 3. sz.

éveiben halmozódtak fel. Felhasználta a Lenin által meghatározott katonai-elméleti tételek egész tárházát és azokat a Nagy Honvédő Háború körülményeinek figyelembe vételével alkalmazta.

A szocialista haza védelme politikájának lényegét meghatározó fő jelszót a párt a „mindent a frontnak, mindent a győzelemért” jelszóban fogalmazta meg. Az ellenséggel szembeni ellenállás megszervezésének, a nép és az ország tartalékai mozgósításának konkrét programját a Szovjetunió Népbiztosai Tanácsa és az OK(b)P KB 1941. június 29-én kelt közös direktívája adta meg az arcvonal menti területek párt- és tanácsi szervei részére. Ez a direktíva képezte az alapját Sztálin 1941. július 3-i rádióbeszédének is. A párt programja mélyrehatóan feltárta a szovjet nép előtt a Szovjetunióknak a fasiszta területrablók és megszállók elleni háborúja igazságos jellegét. Konkrét feladatokat adott az ország valamennyi erőinek és tartalékainak mozgósítására, népünk sorainak tömörítésére a párt és a szovjet kormány köré, a munkások és a kolhozparasztok munkájának mozgósítására, valamint partizánosztatok szervezésére az ellenség hátában. Hangsúlyozta a ravasz és körmönfont ellenséggel szemben a magasfokú éberség jelentőségét, a fegyelem és szervezettség fontosságát. A párt megmutatta az egész ország átállásának útját, hogy teljesíthesse a szovjet haza szabadságának és függetlenségének megvédésével kapcsolatos feladatokat. E programnak megfelelően szervezték át az állami irányítás, a párt és a gazdaság szervezetét, a centralizálás elvei alapján. 1941. június 30-án megalakult az Állami Honvédelmi Bizottság, élén az SZK(b)P KB főtitkárával, I. V. Sztálinnal. Az arcvonal menti körzetekben pedig, általában a területi vagy a városi pártbizottságok első titkárainak vezetésével, városi honvédelmi bizottságok alakultak.

A vezető szervek háborús átállásának alkotó része volt a párt erőinek alapvető újraelosztása. Ez abban jutott kifejezésre, hogy jelentős számú vezető pártmunkást katonai munkára irányítottak. A háború éveiben a fegyveres erőkhöz 18 850 vezető pártmunkás került.¹⁷ A kommunisták és komszomolisták zöme az arcvonalakra ment és a Vörös Hadseregben élenjáró szerepet töltött be. Személyes példamutatásukkal nevelték a katonákat a fegyelemre, bátorságra, elszántásra és hősiességre. A háború éveiben mintegy 2 millió kommunista áldozta életét.

A párt szüntelenül gondoskodott a hadsereg politikai szerveinek és pártszervezeteinek erősítéséről. A háború éveiben több mint 5 millió embert vettek fel tagjelöltnek és mintegy 3,3 milliót párttagnak. A kommunista párt sorainak ilyen gyors ütemű növekedése a háború nehéz éveiben meggyőzően bizonyította a szovjet emberek millióinak magas színvonalú hazafias érzelmeit, a párt iránti határtalan bizalmukat, az igaz ügy győzelmébe vetett megingathatatlan hitüket.

A kommunista párt vezetésével ment végbe a népgazdaság háborús vágányokra történő átállítása; több ezer ipari üzem áttelepítése, a veszélyeztetett nyugati területekről keletre, ezekben a haditermelés gyors beindítása és fejlesztése, az élelmiszertartalékok mozgósítása és fokozott termelése a kolhozrendszer keretében — a munkások és kolhozparasztok, a tudósok, a mérnökök és technikusok igazi hőstette. A párt titáni erőfeszítései és az egész szovjet nép hősies munkája eredményeként a Szovjetunió keleti térségei a Vörös Hadsereg hatalmas arzenáljává alakultak át. Létrejött és gyors ütemben fejlődött a hadigazdaság, amely mind nagyobb mértékben tudta ellátni a frontokat korszerű haditechnikával és fegyverzettel. A háború éveiben szembeötlően megmutatkozott a szocialista gazdasági rendszer, a termelőeszközök társadalmi tulajdonának és a termelés tervegazdálkodási alapokon való szervezésének fölénye.

A kolhozparasztok által felajánlott pénzen készült harcokcsik

A Nagy Honvédő Háború átfogta a társadalmi élet minden szféráját: a gazdaságit, a politikait, a katonait és ideológiáit egyaránt. Jelképezte a két ellentétes ideológia, a szocialista és az antikommunista reakciós fasiszta ideológia késhegyig menő harcát. A szocialista ideológia a való életet tükrözte, kifejezte országunk dolgozó tömegeinek, más országok dolgozó millióinak érdekeit, azon tömegeket, akik gyűlölték a fasizmust, mint a hódító német imperializmus ideológiáját, mint a fajelmélettel és nacionalista előítéletekkel terhes ideológiát, mint a világ meghódítására törekvő rabszolgatartók ideológiáját.

A Nagy Honvédő Háború éveiben a kommunista párt agitációs és propagandatevékenységének alapját a marxi—lenini elmélet alkotta. A párt egész ilyen irányú munkája arra irányult, hogy feltárja a háború jellegét, alapvető osztálycéljait, tudatosítsa a Vörös Hadsereg elé tűzött feladatok forradalmi lényegét, felszabadító tevékenységének nemzetközi jelentőségét. Ez a munka arra volt hivatott, hogy a szovjet népet és katonáit a szocialista hazá, a kommunista párt iránti határtalan szeretetre nevelje, elmélyítse a német fasiszta területrablókkal szembeni gyűlöletet. Az agitációs és propagandamunka magába foglalta a hősiesség, a rettenthetetlenség, a támadó kedv kinevelését; a hazai földnek a megszállók alóli mielőbbi felszabadítására való törekvés ösztönzését tűzte ki célul. Az agitátorok és propagandisták erősítették a győzelemben vetett hitet, mozgósították a Vörös Hadsereg személyi állományát és a hátország dolgozóit minden, akár a legsúlyosabb megpróbáltatások elviselésére. Megtanították a katonákat harci feladataik mélyreható értelmezésére, segítették őket a harci mesterség elsajátításában. A pártot ebben az a lenini útmutatás vezérelte, mely szerint a győzelmet bármely háborúban mindenekelőtt azoknak a tömegeknek szellemi állapota határozza meg, melyek a harcmezőn vérüket ontják.

Pártunk ideológiájának és politikájának törhetetlen ereje és befolyása jutott kifejezésre a katonáknak a történelem során soha nem tapasztalt tömeges hősiességében, hazafias és internacionalista kötelezettségeik önfeláldozó teljesítésében. A harcban tanusított hősie magatartásukért több mint 11 600 embert tüntettek ki a Szovjetunió Hőse megtisztelő címmel, több mint hét millió ember pedig harci érdemrendeket és érdemérmeket kapott. A kitüntetettek sorában a soknemzetiségű szovjet állam valamennyi népének fiai képviselve voltak. A szovjet emberek millióinak közkincsévé vált marxi—lenini ideológia hatalmas szellemi fegyverré lett, mely legyőzte az embergyűlölő fasiszta ideológiát. A kemény megpróbáltatások óráiban a párt ügyének győzelme, a szocialista társadalmi és államrend igazságossága, népünk megingathatatlan elvi meggyőződése nyilvánult meg.

A Nagy Honvédő Háború éveiben a kommunista párt, Lenin gazdag katonai-elméleti hagyatékával felvértezve, hatalmas katonai szervező munkát végzett. Az átfogó mozgósítások következtében sikerült a háború folyamán a fegyveres erők létszámát olyan szinten tartani, hogy az biztosítsa az ellenség feletti mennyiségi fölényt is és a szükséges tartalékok létrehozását is. A mozgósítási munkán kívül e feladat megoldásához hozzájárult még az arcvonal menti körzetekben a különböző katonai és gazdasági objektumok védelmére, az ellenséges ejtőernyősök megsemmisítésére létrehozott vadászszászlóaljok tevékenysége, valamint a hazafias mozgalom vezetése által a népfelkelő hadosztályok megalakítása is. A népfelkelő egységek és magasabbegységek állományába mintegy kétmillió szovjet hazafi jelentkezett. Számos népfelkelő alakulatot a későbbiekben átvettek a reguláris hadsereg állományába, ahol számos kimagasló haditettet hajtvva végre, dicsőséget szereztek csapatzászlóiknak.

A kommunisták pártja irányította a katonai tartalékok felkészítését a „Vszevobucs” — az általános katonai kiképzési rendszer —, valamint a dolgozók honvédelmi szervezetei révén. Ily módon a háború éve alatt összesen 18 millió szovjet állampolgár részesült katonai előképzésben.¹⁸

Mindez lehetővé tette az ellenségre mérendő csapások erejének fokozását, és végső soron a győzelem kivívását.

A párt hatalmas munkát végzett a Vörös Hadsereg új típusú harci-technikai eszközökkel és fegyverzettel való ellátásának biztosítása terén is. Ennek eredményeként a szovjet csapatok a háború folyamán olyan sorozatvető tüzérséggel, olyan harckocsikkal és repülőgépekkel rendelkeztek, amelyekkel az ellenség nem tudott versenyezni. Kulcstényező volt a mérnökök és technikusok, a tervezőirodák dolgozói, a kohászati, harckocsi-, fegyver- és repülőgépgyárak munkásai és tisztviselői alkotó tevékenysége. Mindez hozzájárult ahhoz, hogy a Vörös Hadsereg csapásmérő ereje gyors ütemben növekedjék és megbénítsa az ellenség minden arra irányuló törekvését, hogy valamilyen technikai újdonság bevetésével a Vörös Hadsereg katonáit megfélemlítse a harcmezőn. 1943-ban az ellenség elvesztette technikai fölényét, és a háború befejező időszakában a Vörös Hadsereg már felülmúlta a hitleri haderőt harckocsikban és rohamlővegekben, tüzérségi lövegekben és aknavetőkben, harci repülőgépekben egyaránt. A kommunista párt hívta életre az új szervezési formákat a katonai építés, az új harcászati eljárásokat pedig a hadviselés területén.

A párt körütekintő és bölcs irányításával valósult meg a parancsnokok, politikai munkások és hadmérnökök felkészítésére, nevelésére irányuló káderpolitika. A párt útmutatásával, átgondoltan építették ki a tanfolyamok hálózatát, szervezték át a tiszti iskolák és az akadémiák munkáját a tanulmányi idő lényeges csökkentésével, azzal a szándékkal, hogy a Vörös Hadsereg első lépcsője jól felkészített katonai káderokkal rendelkezzen és jelentős tartalékokat is tudjon képezni. A párt ez irányú erőfeszítései nagyszerű eredményekhez vezettek. 1942-től kezdve, egészen a háború végéig, a Szovjetunió Fegyveres Erőihez évente 4—500 ezer kiképzett tiszt került.

A párt minden eszközzel támogatta a katonai elmélet fejlesztését, a katonai káderok alkotó kezdeményezését, megkövetelte minden értékes gondolat folyamatos figyelembe vételét és gyakorlati alkalmazását, mindannak felhasználását, amit a háborús tapasztalat nyújtott. Összességében, a szocialista állam katonai szervezete erősebbnek és fejlettebbnek bizonyult a fasiszta Németország és csatlósai hadigépezeténél. A háború éveiben a szovjet fegyveres erők építésére vonatkozó lenini és pártelvek, valamint a szovjet hadászat, hadművelleti művészet és harcászat alapelvei nagyszerűen kiállták a próbát és bebizonyították fölényüket.

Így szervezte meg a kommunista párt az ellenséggel szembeni ellenállást; eszmeileg felvértezte, lelkesítette és győzelemre vezette a szovjet népet. Teljes mértékben, a gyakorlatban is bebizonyosodott a lenini párt politikájának helyessége, melynek lényegét a szocialista haza védelmére irányuló össznépi harc megszervezése alkotta.

Azóta az emlékezetes nap óta, amikor díszsortúz és a főváros díszterén rendezett ünnepi felvonulás köszöntötte a szovjet népnek a Nagy Honvédő Háborúban aratott világtörténelmi jelentőségű győzelmét, már több mint 30 év telt el. A hőstettek hagyománya, az idősebb generáció Moszkva, Sztálingrád, Kurszk, Leningrád, Szevasztopol, Budapest, Varsó, Prága, Berlin térségében tanúsított helytállásának emléke azonban elevenen él a fiatalok, a városok és falvak dol-

gozói szívében, akik ma az SZKP XXV. kongresszusán meghatározott nagyszerű tervek teljesítéséért küzdenek.

A tizedik öt éves terv, a hatékonyság és minőség terve munkahőstetteinek során sem feledik a szovjet emberek azt a kemény leckét, amelyet a Nagy Honvédő Háború adott. Mélyen tudatukba vették, hogy önfeláldozó munkájuk nem csak az ország gazdasági javainak megsokszorozásához, a fejlett szocializmus társadalmi viszonyainak tökéletesítéséhez szükséges, hanem a szovjet haza védelmi képességének erősítéséhez is. A szovjet ember — gazdaságunk, gazdasági rendszerünk és kultúránk fejlődésének alkotója. Népünk vitéz és harcos nép, amely éberén őrzi a szocialista vívmányokat; olyan új, a történelem során soha nem tapasztalt tulajdonságokkal rendelkezik, melyek a történelmi fejlődés során, a szabadságharcokban, a szocialista alapokon nyugvó társadalmi élet forradalmi átalakításáért vívott harcokban alakultak ki.

Az SZKP KB határozata „A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójáról” leszögezi, hogy a szovjet emberek munkahőstetteikkel, alkotó tevékenységükkel, a Nagy Honvédő Háborúban tanúsított hősiességükkel és bátorságukkal, az osztálytestvérek sorsában való önzetlen osztozással bebizonyították a kommunizmus eszméi iránti határtalan odaadásukat, lángoló hazafiságukat és internacionalizmusukat. Egyesítik önmagukban az eszmei meggyőződést és az óriási életenergiát, a szüntelen törekvést a tudás és a kultúra mind magasabb szintjének elérésére, a kollektívizmus és a kölcsönös elvtársi segítségnyújtás érzését. A szovjet ember szereti szocialista hazáját. Életének alapvető tartalmává vált a kommunizmus építéséért végzett lelkes munka.¹⁹

A szovjet ember szociális arculatának változása tükrözi az érett szocializmus következtében a társadalmi élet területén jelentkező új vonásokat és fejlődést, és ez gyümölcsözően hat a szovjet fegyveres erők megszilárdítására is. A fejlett szocializmus jellemzője a tudományos-technikai forradalom vívmányainak egyesítése a szocialista gazdasági rendszer előnyeivel, határozott irányvétel a gazdaság intenzív fejlesztési módszereinek alkalmazására, a termelés minőségileg új szintre emelésére és mennyiségi növelésére, ezzel lehetővé téve a kommunizmus anyagi-technikai bázisának megteremtésére irányuló feladatok közvetlen megoldását, a dolgozók jólétének egyenletes növekedését, jelentős sikerek elérését a kapitalizmussal folytatott gazdasági versenyben. A fejlett szocializmus felsorolt vonásai teszik lehetővé a haditechnikai politika problémáinak magas színvonalú megoldását, a szovjet fegyveres erők ellátását a legkorszerűbb harci-technikai eszközökkel és fegyverzettel.

A fejlett szocializmus feltételezi a társadalmi viszonyok egész rendszerének magas színvonalát, mely biztosítja a kommunista társadalmi viszonyokba való fokozatos átmenetet. Jellemzője a dolgozók eszmei-politikai és társadalmi összeforrottsága, a kommunista párt eszméi iránti feltétlen odaadásuk, a marxizmus-leninizmus eszméihez való hűségük. A fejlett szocializmus a társadalmi haladás legmagasabb fokú vívmánya, hangsúlyozza a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójával kapcsolatos párthatározatot. Az érett szocializmus feltételei között új, magasabb szinten valósulnak meg a pártpolitikai munka, a fegyveres erők személyi állománya kiképzésének és nevelésének feladatai is. A hadsereg és a flotta kötelékébe ma már politikailag érett, öntudatos, magas általános műveltségű, fizikailag edzett, a katonai szolgálattal járó nehézségek elviselésére és a katonai mesterség rövid idő alatti elsajátítására alkalmas fiatalok lépnek. Töretlenül fejlődik a szovjet hadsereg tisztí káderainak eszmei-poli-

¹⁹ Pravda, 1977. február 1.

tikai színvonala, képzettsége, kulturáltsága és szakmai felkészültsége. Íme néhány adat a Szovjetunió Fegyveres Erői parancsnoki kara szociális arculatának jellemzésére: a hadsereg és a flotta tisztjeinek több mint 90%-a kommunista, illetve komzomolista; a parancsnokoknak mintegy 50%-a felső fokú katonai vagy katonai-szakmai képesítéssel rendelkezik. A szovjet katonák 100%-a elvégezte az általános iskola 8 osztályát és az állomány mintegy 80%-a közép- és felsőfokú végzettséggel rendelkezik. Megjegyzendő, hogy a Nagy Honvédő Háború előestéjén ez a mutató alig érte el a 12%-ot.²⁰

A szovjet fegyveres erők személyi állománya szociális összetételének javulása, káderei általános műveltségi, szakmai és kulturális színvonalának emelkedése lehetővé teszi, hogy a katonai építés kérdéseit magasabb szinten oldjuk meg, és elősegíti a tudományos-technikai haladás vívmányainak hatékonyabb felhasználását a szocialista haza védelmének erősítése érdekében.

A Szovjetunió Fegyveres Erői — a szovjet társadalom szerves és elválaszthatatlan alkotórésze. Ezért a társadalmi élet területén végbemenő változások egyenesen és közvetlenül hatnak a fegyveres erők helyzetére is. A szovjet társadalmi rendszer ereje minden társadalmi osztály és réteg összeforrottságában rejlik. Az antagonisztikus osztályellentétek megszűnése, a szovjet társadalom szociális egyöntetűsége, a szocialista nemzetiségek céljainak azonossága és egysége, egy új közösség — a szovjet nép — kialakulása és fejlődése, a történelemben eddig soha nem tapasztalt stabilitáshoz vezetett. A szocialista társadalom dolgozóinak a holnapra vetett hite a szovjetek országát szilárd, dolgozó népünket egységessé kovácsolja. A szovjet rendszer erkölcsi-politikai szilárdsága, a fejlett szocializmus feltételei között, az országot — a védelmi képesség szempontjából — bevehetetlen erőddé teszi, a hadsereget és a flottát hallatlan mértékben egyesíti, olyan szervezetté, amely magas szintű, öntudatos fegyvellemmel, szervezettséggel, szilárd erkölcsi-politikai állapottal, kiváló harci tulajdonságokkal rendelkezik.

Következésképpen, a fejlett szocializmus feltételei maximális mértékben kedveznek a katonai építés, a politikai és harckiképzés feladatai megoldásának. Ezek a feltételek azonban önmagukban is megkövetelik a fegyveres erők pártirányítási szintjének emelését. Az SZKP vezető szerepének növekedését a fejlett szocializmus feltételei között mélyrehatóan indokolja a Központi Bizottság beszámolója az SZKP XXV. kongresszusán. A beszámoló hangsúlyozza, hogy „a szovjet társadalom dinamikus fejlődése, a kommunizmus építésének növekvő méretei, a nemzetközi küzdőterén kifejtett tevékenységünk megköveteli, hogy állandóan tökéletesítsük a pártirányítás színvonalát a gazdaság és a kultúra fejlesztésében, a tömegek nevelésében, javítsuk a tömegek között végzett szervező és politikai munkát.”²¹

Mindez teljes egészében vonatkozik a katonai építés területére is. A pártirányítás színvonalának emelését a fegyveres erők tevékenységének minden területén a nemzetközi helyzet bonyolultsága és a katonai építés napjainkban jelentkező olyan sajátosságai indokolják, melyek a hadsereg és a flotta politikai és harckiképzésével, harckészültségével szemben támasztott fokozott követelményekből fakadnak. Csakis a forradalmi elmélettel tökéletesen felvértezett, a forradalmi harc, a szocialista és kommunista építés irányításának gazdag tapasztalataival rendelkező párt képes sikeresen vezetni az ország védelmi képességének további erősítését és a korszerű fegyveres erők tökéletesítését célzó sokrétű munkát.

²⁰ *Kommunizist*. 1977. 3. sz.

²¹ Az SZKP XXV. Kongresszusa. Budapest, 1976. 78. o.

Az SZKP, a marxi—lenini elmélettől vezérelve, a társadalmi fejlődés törvényszerűségeinek ismeretében, meghatározza a katonai építés fő irányait, mozgósítja a fegyveres erők személyi állományát mindazon feladatok eredményes megoldására, melyek a szocialista haza szent határainak megerősítésére irányulnak. A hadsereg és a flotta pártirányítása színvonalának emelése azért is szükséges, mert a tudományos-technikai forradalom és a hadügy területén végbemenő gyökeres változások, valamint a személyi állomány felkészítésével szemben megnövekedett követelmények bonyolultabbá teszik a katonai építés problémáinak megoldását.

A szocializmus és az imperializmus közötti ideológiai harc élesedése is megköveteli a jelenlegi körülmények között a fegyveres erők pártirányítása színvonalának emelését, a szovjet emberek, a hadsereg és flotta katonái kommunista nevelésének fokozását. A marxi—lenini elméletre, a szocializmus építésében elért eredményekre támaszkodva, a hadsereg és a flotta pártszervezetei az ideológiai munka színvonalának, a burzsoá ideológiával szembeni harc hatékonyságának emelésére törekszenek. Mindez biztosítja a szovjet katonák eszmei-politikai szilárdságát. Ma a politikai szervek és pártszervezetek fő feladata a hadsereg személyi állományának a hazafiság és a proletár internacionalizmus szellemében a szocialista haza odaadó szolgálatára való nevelése.

Most a Szovjetunió Fegyveres Erőinek valamennyi katonája a Nagy Októberi Szocialista Forradalom 60. évfordulójának méltó megünneplésére készül. Új sikerek elérésére, a harci mesterség színvonalának emelésére, a hadsereg és a flotta harckészültségének fokozására törekednek. Az SZKP bölcs és tapasztalt vezetésével a szovjet fegyveres erők becsülettel teljesítik mindazon feladataikat, melyeket a szocialista vívmányok fegyveres védelmében a Haza elvár tőlük.